

ዳኞች:1.ፀጋዬ አስማማው

2. ተፈሪ ገብሩ (ዶ/ር)

3. ቀነዓ ቂጣታ

4. ተሾመ ሽፈራው

5. ፀሐይ መንክር

አመልካች:- ወ/ሮ ብርክቲ ግደይ - ጠበቃ አበባ ዘበነ ቀርቦዋል

ተጠሪዎች:- 1.አቶ ሸምሱ ኑሪ

2. ወ/ሮ ፈዲላ አስማኤል

} 1ኛ ተጠሪ ቀርቦዋል

ይህ መዝገብ የተቀጠረው ለምርመራ ሲሆን ተመርምሮ የሚከተለው ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍ ር ድ

ይህ የሰበር ጉዳይ የብድር ወል የሚመለከት ሲሆን ለዚህ ችሎት ሊቀርብ የቻለው የአሁን አመልካች የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ.ቁ.185781 በ23/05/2009 ዓ.ም የሰጠው ትዕዛዝ መሰረታዊ የሕግ ስህተት የተፈጸመበት ስለሆነ እንዲታረምልኝ በማለት ያቀረበችውን የሰበር አቤቱታ መርምሮ ለመወሰን ነው።

የጉዳዩ መነሻ ሲታይ በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት የአሁን አመልካች ከሳሽ፣የአሁን ተጠሪዎች ደግሞ ተከሳሾች ሆነው ሲከራከሩ ነበር። ከሳሽ ባቀረበችው ክስ ተከሳሾች በ16/11/1999 ዓ.ም በተደረገው የብድር ወል ብር 300,000 የተበደሩ ሲሆን በ10/2/2000 ዓ.ም ይህን የብድር ገንዘብ ካልከፈሉ በመያዣነት ያስያዙትን ቤት ስም ሀብት ወደ ከሳሽ ለማስተላለፍ ግዴታ ገብቷል፤ ከሳሽ የቤቱን እዳ ለመንግስት ብር 37,080.40 በተከሳሽ ስም የተከፈለ በመሆኑ፣ የወ.ስጥ ሁለት በሮችን ለማሰራት ብር 10,000 ያወጣሁ ስለሆነ፣ የቤቱ የመከላከያ ብረት ለማሰራት ብር 2,500 እና ለባለሙያ ብር 1,500 ከፍያለሁ። ስለዚህ ተከሳሾች ይህን ቤት ስም ሀብት ወደ ከሳሽ እንዲያዛወሩልኝ ይህ ካልሆነ ገንዘቡን ከሕጋዊ ወለድ ጋር እንዲከፍሉኝ፣ በወሉ መሰረት ግዴታቸውን ባለመፈጸማቸው ገደብ ብር 20,000 እንዲከፍሉኝ በማለት ከሷል።

በዚህ ክስ ላይ የሥር ተከላሾች ባቀረቡት መልስ የብድር ወሉን በተመለከተ ተገቢ ነው ያሉትን ክርክር በማቅረብ፣ ከሳሽ ለባንክ ከፍያለው በማለት እንዲተካላቸው /እንዲከፈላቸው/ ያቀረቡትን ጥያቄ በሚመለከት ለባንክ የተከፈለውን ቀሪ እዳ ብር 37,080.40 ለሁለት በሮች ለመከላከያ ብረት የወጣው ወጪ በጊዜው የነበረውን ተመጣጣኝ ዋጋ ብንከፍል ተቃዋሚ የሌለን በመሆኑ በዚህ መሰረት ቢወሰን እንስማማለን በማለት ተከራክሯል።

ከዚህ በኋላ ፍ/ቤቱ ጉዳዩን በመመርመር በሰጠው ወሳኔ ተከላሾች የተበደሩትን ብር 300,000 ለከሳሽ እንዲከፍሉ፣ ከሳሽ በኮልጌ ቀራኒዮ ክ/ከተማ ወረዳ 14 ሚኪሊላንድ ሳይት የሕንጻ የቤት ቁጥር 22 የቤት ቁጥር 843 ለተከላሾች ሊያስረክቡ ይገባል፣ ለቤቱ አወጣሁ ያሉትን ወጪ በዳኝነት ወስጥ ስላልጠየቁ ታልፏል በማለት ወስኗል። የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት የቀረበውን ይግባኝ ወድቅ በማድረግ የሥር ወሳኔ በማጽናት ወስኗል። የአሁን የሰበር አቤቱታ ይህን ትዕዛዝ በመቃወም ለማስለወጥ ነው።

የአሁን አመልካች መጋቢት 4 ቀን 2009 ዓ.ም በተጻፈ የሰበር አቤቱታ፣ አመልካች በመያዣነት የተያዘውን ቤት በተመለከተ የመንግስት እዳ ብር 37,080.40 እና ቤቱም ወጪ ለብር ብር 10,000 ለመከላከያ ብረት ብር 2,500 ለባለሙያ ብር 1,500 ያወጣነውን ወጪ እንዲከፈለኝ ጠይቄ እያለሁ፣ ተጠሪዎችም ባቀረቡት መልስ ይህን እዳ እና ወጪዎችን ሳይክዱና ታምኖ እያለ፣ ፍ/ቤቱ ይህን የታመነውን ጉዳይ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ.242 መሰረት ወዲያውኑ ወሳኔ መስጠት ሲገባው ወይም ከዋናው ፍርድ ጋር ሊወሰንልኝ ሲገባው ዳኝነት አልተጠየቀበትም በማለት በማለፍ የሰጠው ወሳኔ መሰረታዊ የሕግ ስህተት የተፈጸመበት ስለሆነ እንዲታረምልኝ ይህ ገንዘብ ከወለድ ጋር ታስቦ እንዲከፈለኝ እንዲወሰንልኝ በማለት አመልክቷል።

የሰበር አጣሪ ችሎት ጉዳዩን በማየት ፣ የአሁን አመልካች ለባንክ የከፈሉትን እዳ እና ለቤቱ ያወጡትን ወጪዎች ተጠሪዎች የቤቱን ሰነዶች ሲያስረክቡ እንደሚከፍሉ እንደማይቃወሙ፣ ወጪዎችን በተመለከተ ግምቱ የተጋነነ ስለሆነ በነበረው የገበያ ዋጋ ተገምቶ ብንከፍል አንቃወምም ብለው እያለ በክስ የዳኝነት ክፍል ስላልተጠቀሰ ብቻ ዳኝነት ሳይሰጥበት ወድቅ የመደረጉን አግባብነት፣ ለመመርመር ሲባል አቤቱታው ያስቀርባል በማለት ተጠሪዎች መልስ እንዲሰጡ ባዘዘው መሰረት መስከረም 23 ቀን

2010 ዓ.ም የተጻፈ መልስ አቅርቧል። የመልሱም ይዘት በአጭሩ፡ በዚህ ጉዳይ የሥር ፍ/ቤቶች የሰጡት ወሳኔ መሰረታዊ የሕግ ስህተት ያልተፈጸመበት ስለሆነ የቀረበው አቤቱታ ወደቅ እንዲሆንልን በማለት በዝርዝር ተከራክሯል። የአሁን አመልካች የመልስ መልስ አቅርቧል።

የጉዳዩ አመጣጥ ከላይ የተመለከተው ሲሆን ይህ ችሎት የግራ ቀኛቸውን ክርክር አግባብነት ካላቸው የሕግ ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ እንዲሁም አቤቱታው ያስቀርባል ሲባል ከተያዘው ጭብጥ አንጻር እንደሚከተለው መርምሮታል። እንደመረመርነው የአሁን አመልካች ባቀረቡት ክስ በብድር ወል መነሻነት የያዙትን ቤት በተመለከተ ለባንክ የተከፈለ እዳ ብር 37,080.40 እና ለቤቱ ያጣሁት ወጪ 4,000 /አራት ሺህ/ እንደከፈሉ በክሱ ዝርዝር ውስጥ የገለጹ ቢሆንም በዳኝነት ክፍል ሳይጠቅሱ መቅረታቸውን መገንዘብ ተችሏል። የአሁን ተጠሪዎች ይህን ክስ በተመለከተ ባቀረቡት መልስ ለባንክ ተከፍሏል የተባለውን ገንዘብ የካዱት ነገር የለም እንዲሁም ቤቱ ላይ ለተሰሩት ስራዎች የወጣውን ወጪ በተመለከተ በወቅቱ የገበያ ዋጋ ተገምቶ ቢከፍሉ የማይቃወሙ መሆኑን በመግለጽ ተከራክሯል። ከዚህ መገንዘብ እንደሚቻለው የአሁን ተጠሪዎች ለባንክ የተከፈለውን ገንዘብ እና ቤቱ ላይ የወጣውን ወጪ በተመለከተ አምነው የተከራከሩ መሆኑን ያመለክታል። ይህን የግራ ቀኛቸውን ክርክር በሕግ አግባብ ማየቱ አስፈላጊ ነው።

በመሰረቱ ከላሽ በሚያቀርበው የክስ ማመልከቻ ላይ በተለይ ወይም በምትክ ወይም በተለዋዋጭ የሚጠይቀውን ዳኝነት በግልጽ መጥቀስ እንዳለበት የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ.224 ተመልክቷል። እንዲሁም ከላሽ የሚጠይቀው ዳኝነት ጠቅላላ እንደሆነ የክሱን ጭብጥና የማስረጃውን አካባቢ ሁኔታ መሰረት በማድረግ ትክክለኛ መስሎ የታየውን ፍርድ መስጠት እንደሚችል በዚህ ድንጋጌ ሥር ተደንግጓል። በሌላ በኩል አንድ ተከራካሪ ወገን በመከላከያ መልስ ወይም በማናቸውም በሌላ መንገድ የተከሰሰበትን ነገር በሙሉ ወይም በከፊል ያመነ እንደሆነ ወይም በቃል ክርክር ወቅት የአምነት ቃሉን የሰጠ እንደሆነ፣ ሌላኛው ተከራካሪ ወገን በዚህ አምነት መሰረት ወሳኔ እንዲሰጠው መጠየቅ እንደሚችል እና ፍ/ቤትም ሌላ በማስረጃ የሚረጋገጥ ነገር ቢኖርም እንኳን በታመነውና

ወሳኔ እንዲሰጥበት በተጠየቀው ጉዳይ ብቻ ፍርድ መስጠት እንደሚገባው የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ.242 ሥር ተመልክቷል።

በዚህ አግባብ አሁን ወደ ተያዘው ጉዳይ ስንመለስ የአሁን አመልካች በብድር ወል ምክንያት የያዙትን ቤት በተመለከተ ለባንክ የክፈሎትን ገንዘብ እና ከቤቱ ጋር በተያያዘ ለተሰሩት ሥራዎች ያወጡትን ወጪዎች በክላሽወ ዝርዝር ወስጥ ገልጸዋል። ይህ ከሆነ ደግሞ የሥር ፍ/ቤት አመልካች ቤቱን ለተጠሪዎች የሚመልሱበት ሁኔታ መኖሩን እስከተገነዘበ ድረስ አመልካች ከቤቱ ጋር በተያያዘ አወጥቻለሁ፣ ከፍያለሁ በማለት በክስ ማመልከቻ ላይ እስከጠየቁ ድረስ የሥር ፍ/ቤት አመልካች ይህ ገንዘብ እንዲከፈላቸው በዳኝነት ክፍል ወስጥ አልጠየቁም የሚል ከሆነ ስለጉዳይ በሕግ አግባብ ግልጽ እንዲያደርጉ ማድረግ የሚከለክለው ነገር አልነበረም። ይህ በእንዲህ እንዳለ የአሁን ተጠሪዎች ባቀረቡት መልስና የቃል ክርክር አመልካች የጠየቀውን ይህን ገንዘብ የካዱት ነገር የለም። የአሁን ተጠሪዎች ከዚህ ቤት ጋር በተያያዘ ለባንክ የተከፈለውን እዳ እና ለቤቱ የወጣውን ወጪ አምነው እና ለመክፈልም ፈቃደኛ እንደሆኑ ገልጸው እስከተከራከሩ ድረስ፣ የሥር ፍ/ቤቶች ከፍ ሲል በተጠቀሰው የህግ ድንጋጌ በእምነት ቃላቸው አግባብ ወሳኔ መስጠት ይገባቸው ነበር።

ሲጠቃለል የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በተጠሪዎች እምነት መሰረት ይህን ገንዘብ ለአመልካች እንዲከፍሉ ወሳኔ መስጠት ሲገባው በክላሽወ የዳኝነት ክፍል ወስጥ ይህ ገንዘብ እንዲከፈላቸው አልጠየቁም በሚል ምክንያት ወድቅ በማድረግ ወሳኔ መስጠቱ እና የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤትም ይህን ማረም ሲገባው ሳያርመው የሥር ወሳኔ በማጽናት መወሰኑ መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመባቸው ስለሆኑ የሚከተለው ተወስኗል።

ወ ሳ ኔ

1. የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በመ.ቁ.61912 በ3/2/2009 ዓ.ም የሰጠው ወሳኔ እና ይህን ወሳኔ በማጽናት የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ.ቁ.185781 በ23/5/2009 ዓ.ም የሰጠው ወሳኔ መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመባቸው ስለሆኑ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ.348 /1/ መሰረት ተሻሻሏል።

2. የአሁን አመልካች በብድር ወል ምክንያት የያዙትን ቤት በተመለከተ ለባንክ የክፈሉትን እና ለቤቱ ያወጡትን ወጪ በድምሩ ብር 41,080.40 /አርባ አንድ ሺህ ሰማንያ ከአርባ ሳንቲም/ እስከተረጋገጠ ድረስ፣ የአሁን ተጠሪዎች ይህን ገንዘብ ለአመልካች ሊከፍሉ ይገባል ብለናል። ነገር ግን የአሁን አመልካች በዚህ ገንዘብ መጠን የዳኝነት ክፍያ ያልከፈሉ እንደሆነ ባለዉ የዳኝነት ክፍያ ታሪፍ ደንብ መሰረት ሊያከፍሉ ይገባል ብለናል።
3. የሥር ፍ/ቤቶች አመልካች በብድር ወል ምክንያት የያዙትን ቤት ለተጠሪዎች እንዲያስረክቡ እና ተጠሪዎች ደግሞ በብድር ወሉ መሰረት የተበደሩትን ገንዘብ ለአመልካች እንዲከፍሏቸው በማለት የሰጡት የወሳኔ ክፍል አልተነካም፣ ጸንቷል።
4. የዚህ ወሳኔ ግልባጭ ለሥር ፍ/ቤቶች ይደረስ።
5. ግራ ቀኛቸው በዚህ ችሎት የደረሰባቸውን ወጪና ኪሳራ የየራሳቸውን ይቻሉ።

መዝገቡ ተዘግቷል።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ማ/